

STUDIU

privind oportunitatea distribuirii electronice a sesizărilor despre infracțiuni

Sumar:

1. *Dispoziții generale*
2. *Prevederile legale și practica existentă privind distribuirea sesizărilor despre comiterea infracțiunilor*
3. *Modele de bune practici europene privind procedura de distribuire a sesizărilor despre infracțiuni*
4. *Concluzii, propuneri și recomandări*

1. Dispoziții generale

Studiul privind oportunitatea distribuirii electronice a sesizărilor despre infracțiuni este efectuat în vederea realizării **Domeniului specific de intervenție 2.4.1 pct.3** al Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011 și al Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă în sectorul justiției pentru anii 2011-2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.6 din 16.02.2012, *privind asigurarea înregistrării și examinarea oportunității distribuirii electronice a sesizărilor cu privire la comiterea infracțiunilor.*

Scopul studiului este efectuarea unei analize despre oportunitatea distribuirii electronice a sesizărilor cu privire la comiterea infracțiunilor, identificarea reglementărilor respective de către legislația altor state, necesitatea implementării unui astfel de sistem și după caz, elaborarea proiectului de modificare a legislației naționale.

2. Prevederile legale și practica existentă privind distribuirea sesizărilor despre comiterea infracțiunilor

Conform prevederilor art.262 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, organul de urmărire penală poate fi sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal prin:

- a) plîngere
- b) denunț
- c) autodenunț
- d) depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau de procuror a unei bănuieli rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.

Dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plîngerea prealabilă ori cu acordul organului prevăzut de lege, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acestora.

În cazul depistării infracțiunii nemijlocit de către lucrătorul organului de urmărire penală, acesta întocmește un raport și un proces verbal, în care expune circumstanțele depistate și dispune înregistrarea infracțiunii.

Examinarea sesizărilor despre acțiunile Președintelui Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Prim-ministrului și examinarea infracțiunilor comise de către aceștia se efectuează de către Procurorul General sau un procuror desemnat de el. Examinarea sesizărilor despre infracțiunile comise de către Procurorul General se efectuează de către un procuror desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor.

Organul de urmărire penală care a primit o sesizare despre infracțiunile săvârșite de persoanele menționate este obligat să expedieze sesizarea imediat pentru examinare Procurorului General sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor.

Potrivit art.263 Cod procedură penală, plângerea este înștiințarea făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică căreia i s-a cauzat un prejudiciu prin infracțiune.

Denunțul este înștiințarea făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică despre săvârșirea unei infracțiuni.

Plângerea sau denunțul făcute verbal se consemnează într-un proces-verbal semnat de persoana care declară plângere sau denunț și de persoana oficială a organului de urmărire penală.

Oricare lucrător al organului de urmărire penală în corespundere cu prevederile art.265 Cod procedură penală este obligat să primească plîngerile sau denunțurile referitoare la infracțiunile săvârșite, pregătite sau în curs de pregătire chiar și în cazul în care cauza nu este de competența lui.

Persoanei care a depus plângerea sau denunțul i se eliberează imediat un certificat despre acest fapt, indicându-se persoana care a primit plângerea sau denunțul și timpul când acestea au fost înregistrate.

Refuzul lucrătorului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul poate fi atacat imediat judecătorului de instrucție, dar nu mai târziu de 5 zile din momentul refuzului.

Dacă a depistat o infracțiune ori a constatat o bănuială rezonabilă cu privire la infracțiunea comisă, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul organelor de constatare din cadrul Poliției de frontieră, Centrului național anticorupție, Serviciului vamal sau procurorul, întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate și concomitent dispune înregistrarea imediată a autosesizării pentru a începe urmărirea penală.

Practica ne demonstrează că persoanele interesate se adresează oricând, de regulă, la cel mai apropiat sector sau subdiviziune de poliție, fie la inspectorul de sector, care deservește teritoriul respectiv.

Astfel, sesizarea cu privire la infracțiune este adresată persoanei concrete din anumit teritoriu sau persoanei care este de serviciu.

În multiple cazuri, în cadrul subdiviziunii la care se adresează cetățeanul, se poate afla o singură persoană, care este de serviciu.

Acesta, în lipsa conducătorului instituției care nu poate să soluționeze chestiunea privind *distribuirea electronică a sesizărilor cu privire la comiterea*

infracțiunilor însă, în majoritatea cazurilor, imediat după parvenirea sesizării, se impune a se interveni fără amânare sau târăgănare în examinarea acestui caz.

Respectiv, este în interesele cetățenilor, ca fiecare lucrător al organului de urmărire penală sau procuror care a depistat infracțiunea, sau căruia s-a adresat cetățeanul, să fie obligat să primescă sesizarea și să întreprindă măsurile care se impun în vederea soluționării acestui caz, fără ca să se aștepte intervenția conducătorului privind distribuția sesizării și implicarea nemijlocită a persoanei căreia i-a revenit soluționarea acestei sesizări.

În acest context, se poate deduce concluzia că introducerea unui sistem de *distribuție electronică a sesizărilor cu privire la comiterea infracțiunilor* ar face mai dificilă examinarea operativă, „pe urme proaspete” a infracțiunii și ar exclude din start presupunerile nefondate ale cetățenilor precum că pot exista careva interese la repartizarea și numirea persoanei competente care urmează să investigheze acest caz.

Autodenunțarea conform prevederilor art.264 Cod procedură penală este înștiințarea benevolă făcută de o persoană fizică sau de o persoană juridică despre săvârșirea de către ea a unei infracțiuni în cazul în care organele de urmărire penală nu sînt la curent cu această faptă.

De asemenea, în cazul depistării nemijlocite de către organul de urmărire penală sau de către procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, autosesizarea nu poate fi distribuită altei persoane.

În acest caz, potrivit art.265 alin.(3) CPP, dacă a depistat o infracțiune ori a constatat o bănuială rezonabilă cu privire la o infracțiune comisă, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul organelor de constatare sau procurorul întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate și concomitent dispune înregistrarea imediată a autosesizării pentru a începe urmărirea penală.

În scopul reglementării procedurilor de primire, înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni, de înregistrare și evidență a materialelor de refuz în începerea urmăririi penale, precum și de efectuare a controlului plenitudinii și oportunității evidenței sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni s-a elaborat ***Ordinul comun nr. 121 / 254 / 286-O / 95 din 18 iulie 2008 „Cu privire la evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni” care a fost aprobat de Procurorul General, Ministrul afacerilor interne, Directorul General al Serviciului Vamal și Directorul Centrului Național Anticorupție.***

Prin Ordinul nr.121/254/286-O/95 din 18 iulie 2008 a fost aprobată ***Instrucțiunea privind modul de primire, înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni*** (în continuare Instrucțiune).

Potrivit pct.3 al Instrucțiunii, primirea sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni constituie totalitatea acțiunilor obligatorii ale colaboratorului organului în conformitate cu prevederile legislației în vigoare și prezentelor Instrucțiuni, abilitat cu atribuții în vederea primirii lor.

În conformitate cu prevederile Instrucțiunii, primirea sesizărilor, indiferent de locul și timpul comiterii faptelor infracționale sesizate, de plenitudinea datelor

anunțate, se efectuează zilnic în orele de lucru, iar de către unitățile de gardă și efectivul organelor de poliție antrenat în serviciu – pe parcursul a 24 de ore. În afara încăperilor de serviciu ale organelor, colaboratorii aflați în exercitarea atribuțiilor de serviciu, primind sesizarea despre infracțiuni, urmează să comunice imediat ofițerului de serviciu al unității de gardă al organului prin telefon sau prin intermediul altor mijloace de legătură conținutul sesizării, dacă transmiterea nemijlocită a lor în unitatea de gradă va dura mai mult de 3 ore. În acest caz, lucrătorul care a primit sesizarea va acționa în conformitate cu art. 273 CPP.

În cazul adresării persoanei cu plîngere, denunț sau autodenunț declarate verbal, acestea se consemnează într-un proces-verbal semnat de persoana care face declarația și lucrătorul organului, care a primit sesizarea.

Persoana oficială a organului care a primit-o trebuie să-i explice persoanei, care a depus plîngerea sau denunțul, răspunderea pe care o poartă în caz dacă denunțul este intenționat calomnios, fapt care se consemnează în procesul-verbal sau, după caz, în conținutul sesizării și se confirmă prin semnătura persoanei care a făcut denunțul sau plîngerea.

După înregistrare în modul stabilit, sesizările imediat sînt raportate conducătorului organului de urmărire penală sau adjunctului acestuia, care organizează ordinea soluționării lor.

Organul de urmărire penală sesizat în modul prevăzut în articolele 262 și 273 CPP dispune, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvîrșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informînd despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.

Actele de constatare a infracțiunii, întocmite conform prevederilor CPP, împreună cu mijloacele de probă, se predau în termen de 24 de ore, de către organele de constatare din cadrul poliției, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Vamal – organelor de urmărire penală corespunzătoare constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Vamal, iar de către celelalte organe de constatare – procurorului, pentru începerea urmăririi penale.

Organul de urmărire penală sesizat în modul prevăzut de art. 262 CPP este obligat să-și verifice competența.

Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent a efectua urmărirea penală, imediat, dar nu mai tîrziu de 3 zile, trimite cauza procurorului care exercită conducerea urmăririi penale pentru a o transmite organului competent.

În acest caz organul este obligat să efectueze acțiunile de urmărire penală ce nu suferă amînare.

De asemenea, în cazul parvenirii altor informații referitoare la infracțiuni, colaboratorul de serviciu al organului care le-a primit, imediat le înregistrează în registrul nr.2 indicînd concret faptele comunicate și organizînd ulterior verificarea lor. ***Aceste informații pot servi drept temei pentru: deplasarea la fața locului,***

efectuarea măsurilor operative de investigații, păstrarea urmelor și probelor, începerea reviziilor sau efectuarea altor acțiuni de verificare.

În afara încăperilor de serviciu ale organelor, colaboratorii aflați în exercitarea atribuțiilor de serviciu, primind altă informație despre infracțiuni, comunică imediat ofițerului de serviciu al unității de gardă al organului prin telefon sau prin intermediul altor mijloace de legătură conținutul acesteia.

Conducătorul organului de urmărire penală asigură înregistrarea sesizărilor și a altor informații referitoare la infracțiuni în modul stabilit de Instrucțiune. El este responsabil de înregistrarea și evidența deplină a sesizărilor și a altor informații referitoare la infracțiuni, veridicitatea și obiectivitatea evidenței inițiale.

Conducătorul organului de urmărire penală asigură examinarea în modul stabilit de CPP a sesizărilor cu privire la infracțiuni, și este responsabil de primirea obiectivă și corectă a deciziilor adoptate de subalterni.

3. Modele de bune practici europene privind procedura de distribuire a sesizărilor despre infracțiuni

Nu au fost stabilite.

4. Concluzii, propuneri și recomandări

Conform procedurilor stabilite, în toate subdiviziunile de poliție activează servicii diurne de gardă, în cadrul cărora sînt incluși și ofițeri de urmărire penală, de regulă unul de bază și altul supleant.

Aceștia asigură primirea, reacționarea, examinarea pe loc și soluționarea tuturor sesizărilor cu privire la infracțiuni, permanent, imediat și neîntîrziat, pe parcursul a 24 din 24 de ore, 7 zile din săptămîină.

În contextul lipsei unei practici internaționale, ideea implementării unei proceduri de *distribuire electronică a sesizărilor cu privire la săvîrșirea de infracțiuni* este lipsită de oportunitate și imposibilă de realizat, deoarece această activitate, de regulă, demarează prin deplasarea ofițerului de urmărire penală la fața locului în cazul comiterii infracțiunilor, care trebuie să fie asigurată permanent, imediat și neîntîrziat.

Respectiv, ideea *distribuirii electronice a sesizărilor cu privire la săvîrșirea de infracțiuni*, nu poate fi realizată, mai cu seamă în zilele de odihnă și în orele de după serviciul zilnic, atunci cînd în serviciu rămîne o singură persoană și sînt în lipsă conducătorii care trebuie să realizeze procedura de repartizare.

De altfel, dacă se va aștepta pretinsa *distribuire electronică a sesizărilor parvenite cu privire la săvîrșirea de infracțiuni* și mai apoi împrumutarea unei persoane responsabile de soluționarea acestei sesizări, în acest caz se va tîrîgîna realizarea acțiunilor de neîntîrziat în vederea descoperirii infracțiunii și fixării probelor care confirmă sau infirmă săvîrșirea infracțiunii.

Pînă la urmă, în loc ca persoana de serviciu să se deplaseze imediat la fața locului, pentru a administra probe, ca urmare a *distribuirii electronice a sesizării*, cazul nu va putea fi soluționat în timp de noapte sau în zilele de odihnă.

Or, dacă am modela situația, ar însemna că în loc să se organizeze deplasarea la fața locului a ofițerului de urmărire penală „de serviciu”, imediat după parvenirea sesizării verbale sau scrise cu privire la infracțiune, ideea impune necesitatea *organizării și realizării unei faze de distribuire electronică a sesizărilor cu privire la săvârșirea de infracțiuni*, ca după aceasta să se invite ofițerul căruia i-a revenit soluționarea cazului, indiferent de faptul dacă acesta este în serviciu, sau nu.

De altfel, se consideră rezonabilă *distribuirea electronică (aleatorie)* spre examinarea judecătorilor a cauzelor penale, care parvin cu rechizitoriu, cu probele acumulate care dovedesc vinovăția persoanei, când deja este întocmit un dosar penal care nu necesită examinarea imediată sau neîntârziată, când toți judecătorii sunt pe loc și ei examinează cauzele doar în prezenta părților și doar în timpul zilei de lucru la data și ora fixată pentru judecare.

De asemenea, după finalizarea urmăririi penale, cauzele penale sînt remise instanței de judecată pentru examinarea doar pe parcursul zilei de muncă.

În acest caz se asigură respectarea principiilor obiectivității și imparțialității judecătorilor, prezumind faptul că în circumstanțele distribuirii aleatorii a cauzei către judecător acesta nu poate avea un oarecare interes.

Mai mult, la etapa inițială a urmăririi penale există doar o sesizare scrisă sau orală, o informație expusă telefonic sau o informație operativă despre infracțiune.

La această etapă nu se cunoaște rezultatul examinării cazului și decizia care urmează a fi luată, deoarece este un început de activitate de administrare a probatoriului, de aici *este inoportună introducerea sistemului de distribuire electronică spre examinarea a sesizărilor cu privire la săvârșirea de infracțiuni*.

Procedura respectivă nu va contribui la soluționarea justă și obiectivă a cazului sau a unor probleme cu care se confruntă organele de urmărire penală, decît doar va genera alte impedimente care necesită eforturi pentru depășirea acestora.

Problema imparțialității și obiectivității colaboratorului organului de urmărire penală poate fi soluționată prin alte mijloace, prin recuzarea acestora, prin înlăturarea celor care înclacă legea sau procedura stabilită, prin controlul eficient exercitat de conducătorii organului de urmărire penală, a procurorului sau judecătorului de instrucție etc.

În situația existentă, un alt argument de evitare a intereselor personale al ofițerului de urmărire penală la examinarea cazului, este faptul că acesta este inclus în grupul de gardă sau grupul operativ de urmărire penală, conform unui grafic stabilit la începutul unei perioade de timp, în mod aleatoriu.

La etapa desemnării în cadrul grupului, pentru o dată anumită, nu se știe ce sesizări vor parveni în acest perioadă de timp, astfel fiind exclus sau evitat careva „interes” sau părtinire, în soluționarea cazului.

Un alt factor care face dificilă implementarea procedurii de *distribuire electronică spre examinarea a sesizărilor cu privire la infracțiuni*, este existența cazurilor cu diferite complexități și dificultăți (simple și mai complexe), fiind imposibil de a admite distribuirea unui ofițer de urmărire penală începător a unui proces penal de o complexitate sporită.

Un argument împotriva repartizării aleatorii a sesizărilor ar constitui faptul că există cazuri care urmează a fi investigate în conexiune, fiind comise de către

aceleași persoane sau grupuri criminale, iar repartizarea lor diferitor ofițeri de urmărire penală ar determina deficiențe în investigarea sub toate aspectele a cazului.

De asemenea, implementarea procedurii respective se face mai dificilă odată cu necesitatea realizării domeniilor specifice de intervenție 2.2.5 și 2.3.5. prevăzute de Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 și a Planului de acțiuni pentru realizarea acesteia, privind necesitatea asigurării specializării procurorilor pe cauze specifice și ameliorării capacităților profesionale ale actorilor fazei prejudiciare prin asigurarea specializării acestora.

În acest caz sesizările cu privire la săvârșirea de infracțiuni urmează a fi distribuite procurorilor, sau după caz, ofițerilor de urmărire penală care sînt specializați în domeniul examinării cazurilor cu privire la minori, de trafic de ființe umane, de tortură, de crimă organizată, infracțiunilor de corupție, contra vieții și sănătății persoanei, contra patrimoniului, infracțiunilor economice, infracțiunilor în domeniul transporturilor, infracțiunilor informatice și infracțiunilor în domeniul telecomunicațiilor etc.

În contextul celor expuse, ***se consideră inoportună și dificilă implementarea procedurii de distribuire electronică a sesizărilor cu privire la comiterea infracțiunilor*** sau de prezentare a propunerilor pentru modificarea cadrului normativ existent, dat fiind etapa primară de examinare, necesitatea administrării operative și calitativă a probatoriului, gradul divers de complexitate a cazurilor, stagiul de muncă și pregătirea profesională diferită a colaboratorilor, posibilitatea soluționării problemei imparțialității și obiectivității reprezentanților organului de urmărire penală sau procurorului prin alte procedee prevăzute de legislația procesual-penală.

Distribuirea sesizărilor cu privire la comiterea infracțiunilor pentru examinare procurorilor sau ofițerilor de urmărire penală urmează să fie efectuată pornind de la criteriile expuse *supra*, în caz contrar apare iminent riscul unor eventuale condamnări a Republicii Moldova la CEDO.

Pe acest segment de activitate, se consideră oportună implementarea **Domeniului specific de intervenție 2.4.1. pct.2 din Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 și a Planului de acțiuni pentru realizarea acesteia**, privind elaborarea cadrului normativ care să asigure înregistrarea electronică a infracțiunilor.

În acest caz urmează a fi elaborat un mecanism eficient de înregistrare electronică a infracțiunilor și de distribuire a acestora pentru examinare procurorilor sau ofițerilor de urmărire penală.

Studiul a fost elaborat de Procuratura Generală și Direcția generală urmărire penală a Inspectoratului General de Poliție